

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ВИКЛИКИ УКРАЇНИ

©2020 КУКЛІН О. В., ПУСТОВІЙТ Р. Ф., КРИВОРУЧКО М. Ю.

УДК 339.92(477)
JEL: F13; F15; F42; F50; F53; F59

Куклін О. В., Пустовійт Р. Ф., Криворучко М. Ю. Євроінтеграційні виклики України

Стаття присвячена аналізу євроінтеграційних викликів України, які розглядаються з позиції ефективності зовнішньої торгівлі, а також у світлі інституціональних викликів євроінтеграційного курсу. За результатами дослідження проаналізовано динаміку та структуру зовнішньоторговельних відносин України з країнами ЄС, СНД та Азії. Визначено, що орієнтованість на ринок Європейського Союзу не дозволила вітчизняним експортерам досягти докризового рівня 2013 р. Акцентовано увагу на ресурсному характері вітчизняного експорту до країн ЄС. Наголошено на високому рівні взаємозалежності у сфері зовнішньоторговельних відносин з колишніми партнерами України по СНД – Російською Федерацією та Білоруссю, особливо в галузі імпорту паливно-енергетичних ресурсів, та експорту ядерних реакторів, котлів, машин, залізничних локомотивів, продукції неорганічної хімії. Встановлено, що рівень виконання Україною Угоди про Асоціацію Україна-ЄС знаходиться на низькому рівні – 43%. Охарактеризовано основні тенденції в країнах Європи щодо якості життя населення на основі двох показників – частка домогосподарств, що ледве зводять кінці з кінцями (Болгарія, Греція, Хорватія, Кіпр, Португалія, Румунія), а також мають незадовільні житлові умови (Кіпр, Латвія, Угорщина, Португалія, Словенія) – значення яких значно вищі порівняно із середнім рівнем по ЄС. Зроблено загальний висновок щодо неоднозначності питання про ефективність орієнтованості вітчизняної економіки на ринок Європейського Союзу. Аргументовано необхідність урахування багатовекторності сучасного глобалізованого світу в процесі дослідження впливу євроінтеграції на економічний розвиток України.

Ключові слова: євроінтеграція, Угода про Асоціацію Україна-ЄС, Глибока та Всеосяжна Зона Вільної Торгівлі Україна-ЄС, експорт та імпорт України.

DOI:

Табл.: 6. **Бібл.:** 12.

Куклін Олег Володимирович – доктор економічних наук, професор, директор Черкаського державного бізнес-коледжу (вул. В. Чорновола, 243, Черкаси, 18028, Україна)

E-mail: kuklin_oleg@ukr.net

Пустовійт Роберт Фрідріхович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, підприємництва та маркетингу, Черкаський державний бізнес-коледж (вул. В. Чорновола, 243, Черкаси, 18028, Україна)

E-mail: rfpustovit@gmail.com

Криворучко Михайло Юрійович – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та фінансів, Черкаський державний бізнес-коледж (вул. В. Чорновола, 243, Черкаси, 18028, Україна)

E-mail: misha2005@ua.fm

UDC 339.92(477)
JEL: F13; F15; F42; F50; F53; F59

Kuklin O. V., Pustoviit R. F., Kryvoruchko M. Yu. The European Integration Challenges of Ukraine

The article is concerned with an analysis of Ukraine's European integration challenges, which are considered from the position of the effectiveness of foreign trade, as well as in light of the institutional challenges of the European integration course. According to the results of research, both the dynamics and the structure of Ukraine's foreign trade relations with the EU Member States, the CIS and Asia countries are analyzed. It is defined that the focus on the European Union market prevented domestic exporters from reaching the pre-crisis levels of 2013. The resource nature of the national exports to the EU is underlined. The high level of interdependence in the sphere of foreign trade relations with former partners of Ukraine in the CIS – the Russian Federation and Belarus, especially in the field of imports of fuel and energy resources, and export of nuclear reactors, boilers, machines, railway locomotives, products of inorganic chemistry, is emphasized. It is determined that Ukraine's implementation of the Ukraine-EU Association Agreement is at a low level of 43%. The authors characterize the main tendencies in Europe as to the quality of life of the population on the basis of two indicators – the proportion of households that barely make ends meet (Bulgaria, Greece, Croatia, Cyprus, Portugal, Romania), and have unsatisfactory living conditions (Cyprus, Latvia, Hungary, Portugal, Slovenia) – the values of which are much higher compared to the average level in the EU. The general conclusion on the ambiguity of the issue of the effectiveness of the national economy's orientedness toward the market of the European Union has been drawn. The need to take into account the multi-vector nature of the modern globalized world in the process of researching the impact of European integration on the economic development of Ukraine is reasoned.

Keywords: European integration, Ukraine-European Union Association Agreement, Deep and Comprehensive Free Trade Area between the EU and Ukraine, exports and imports of Ukraine.

Tabl.: 6. **Bibl.:** 12.

Kuklin Oleg V. – D. Sc. (Economics), Professor, Director, Cherkasy State Business College (243 V. Chornovola Str., Cherkasy, 18028, Ukraine)

E-mail: kuklin_oleg@ukr.net

Проголошення Україною євроінтеграційного курсу як стратегічного напрямку розвитку передбачає поглиблення економічної співпраці між нашою державою та країнами ЄС, яка на даному етапі реалізується на рівні Глибокої та Всеосяжної Зони вільної торгівлі (ГВЗВТ) Україна-ЄС, розрахованої на період 2014–2024 рр. Вибір європейського вектора міжнародної економічної співпраці, а також ряд подій політичного характеру 2013–2014 рр. мав наслідком початок економічної кризи у вигляді скорочення обсягу ВВП України, зростання рівня безробіття та зниження рівня доходів населення.

Починаючи з 2014 р. вітчизняні експортери переорієнтувалися на ринок ЄС – питома вага даного ринку нині займає лівову частку у структурі вітчизняного експорту. Подібна переорієнтація українського експорту є одним із аргументів на користь ГВЗВТ, адже ринок ЄС розглядається як один із провідних світових ринків, представленість на якому вітчизняного товаровиробника свідчить про сучасність, прогресивність національної економіки.

Разом із тим, європейський вектор вітчизняної економіки мав наслідком скорочення обсягу експорту до країн СНД, що означає втрату для ряду підприємств налагодженої співпраці з традиційними ринками збуту. Таким чином, проблема вибору зовнішньоекономічного вектора України, а також економічних наслідків цього вибору залишається дискусійним питанням, що обумовило вибір теми дослідження.

Проблематика євроінтеграційного курсу України є питанням, що широко дискутується в наукових колах. Євроінтеграція є багатовимірним процесом, тому варто акцентувати увагу на декількох аспектах аналізованої проблеми. У рамках даної статті автори обмежаться оглядом праць декількох авторів, які представляють різні точки зору щодо ефективності зовнішньоекономічної співпраці України і ЄС [1; 3; 4]. Також заслуговує на увагу Звіт про виконання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС [7], яка лежить в основі функціонування ГВЗВТ. Окрему

увагу варто приділити проблемним питанням, пов'язаним з інституціональними перешкодами для процесу євроінтеграції України в ЄС [11; 12], а також питанням рівня матеріального забезпечення населення країни ЄС, адже Європа розглядає його як стандарт, взірць у сфері підвищення якості життя населення.

Незважаючи на суттєві напрацювання у сфері дослідження євроінтеграції України, залишаються дискусійними питання економічних наслідків вибору саме європейського вектора розвитку, питання економічної співпраці з найближчими сусідами та в минулому партнерами по СНД – Російською Федерацією та Білоруссю, а також питання якості життя населення європейських країн.

Метою статті є аналіз євроінтеграційних викликів України. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- ✦ здійснити огляд публікацій вітчизняних науковців з проблематики євроінтеграції та її впливу на українських експорт;
- ✦ проаналізувати тенденції міжнародної співпраці України з ЄС, а також з Російською Федерацією та Білоруссю;
- ✦ окреслити проблематику якості життя населення в країнах ЄС, акцентуючи увагу на «молодих» країнах-членах.

За результатами огляду публікацій у сфері дослідження зовнішньоторговельних відносин між Україною та ЄС варто виокремити характерну публікацію авторів Макогін З. Я. та Атаманчук З. А., присвячену оцінці ефективності зовнішньої торгівлі між Україною, з однієї сторони, та ЄС і СНД, з іншої [3]. Висновки, до яких доходять автори дослідження, можна узагальнити таким чином:

- ✦ торгівля з країнами СДН справляє двічі менший вплив на зростання ВВП України, ніж торгівля з ЄС;
- ✦ найбільший рівень комплементарності (взаємодоповнюваності) у сфері зовнішньої торгівлі Україна має з Ірландією та Люксембургом.

Можна не погодитися із загальним оптимістичним висновком авторів щодо беззаперечно позитивного впливу на українську економіку орієнтованості вітчизняного експорту на ринок ЄС. Висновок авторів щодо країн ЄС з найвищим рівнем комплементарності (Ірландія та Люксембург) також викликає сумнів, оскільки історично Україна з моменту своєї незалежності не демонструвала високий рівень економічної співпраці із зазначеними країнами, і залишається незрозумілим, коли і в яких сферах (галузях) нереалізований потенціал зовнішньої торгівлі буде реалізований.

Громика Р. П. у своєму дослідженні аналізує зовнішню торгівлю України та ЄС і доходить обґрунтованого висновку про переважання у структурі вітчизняного імпорту високотехнологічної продукції, а в експорті – переважно сільськогосподарської продукції та продукції переробної промисловості [1, с. 43].

За результатами аналізу перспектив розвитку експорту України за умов євроінтеграції Пугачевська К. С. і Рупчева К. О. вказують на вигоду від реалізації Угоди про ГВЗВТ Україна-ЄС перш за все для галузей сільського господарства та харчової промисловості [4, с. 32].

Для того, щоб відповісти на запитання про наявність вигод від орієнтованості на ЄС вітчизняного експорту, авторами даної статті проана-

лізовано дані Держаної служби статистики про динаміку та структуру українського експорту та імпорту за 2007–2019 рр. (табл. 1 – табл. 4). Вибір даного періоду для аналізу обумовлений наміром охопити передкризовий 2007 р. (напередодні світової кризи 2008–2009 рр.), 2013 р. і період 2014–2020 рр. Також увага була зосереджена на світових регіонах, які посідали лівову частку у структурі зовнішньої торгівлі України (ЄС, СНД, Азія).

Якщо проаналізувати дані табл. 1, можна дійти висновку, що криза 2008–2009 рр. мала негативний вплив на обсяги вітчизняного експорту – його обсяг у 2009 р. порівняно з 2008 р. скоротився на 27,3 млрд дол. США, або на 41%. Починаючи з 2010 р. український експорт демонстрував стійку тенденцію до зростання, досягши у 2011–2012 рр. значень на рівні 68,4–68,8 млрд дол. США. У 2013 р. відбулося скорочення експорту на 5,5 млрд дол. США. порівняно з 2012 р.

У період 2014–2016 рр. спостерігалось значне скорочення обсягів експорту України. Починаючи з 2017 р. обсяг експорту зростав і досяг рівня 50 млрд дол. США у 2019 р. Можна підсумувати, що за період 2014–2019 рр. (6 років) євроінтеграційного курсу експорт не наблизився до докризового рівня 2013 р. – розрив складає 13,3 млрд дол. США, або 22%.

Таблиця 1

Динаміка географічної структури експорту товарами у 2007–2019 рр., млн дол. США

Рік	Усього	Азія	СНД	ЄС
2007	49296,1	10881,6	18087,0	14021,3
2008	66967,3	15887,0	23166,3	18265,7
2009	39695,7	12131,7	13472,9	9514,3
2010	51405,2	13715,4	18740,6	13085,3
2011	68394,2	17737,8	26177,0	18021,5
2012	68830,4	17681,1	25318,6	17123,7
2013	63320,7	16813,0	22077,3	16758,6
2014	53901,7	15350,9	14882,3	17002,9
2015	38127,1	12378,9	7806,1	13015,2
2016	36361,7	11796,3	6031,5	13496,3
2017	43264,7	12967,3	6916,4	17533,4
2018	47335,0	13754,1	7025,2	20157,0
2019	50054,6	16646,1	–	20750,7

Джерело: складено за [2].

Таблиця 2

Питома вага регіонів світу у структурі експорту України у 2007–2019 рр., %

Рік	Азія	СНД	ЄС
2007	22	37	28
2008	24	35	27
2009	31	34	24
2010	27	36	25
2011	26	38	26
2012	26	37	25
2013	27	35	26
2014	28	28	32
2015	32	20	34
2016	32	17	37
2017	30	16	41
2018	29	15	43
2019	33	н/д	41

Джерело: розраховано авторами.

Аналіз питомої ваги окремих регіонів світу в структурі вітчизняного експорту (див. табл. 2) дозволяє дійти таких висновків. До 2014 р. країни СНД посідали ліву частку в структурі українського експорту (34–38%), країни Азії – 22–31%, країни ЄС – 24–28%.

У 2014 р. структура експорту аналізованих регіонів світу майже вирівнюється та складає 28–32%. Протягом 2015–2019 рр. країни ЄС збільшують свою частку у структурі українського експорту, яка досягає 41–43% у 2017–2019 рр.

У 2019 р. Державна служба статистики України припинила публікацію даних з обсягу експорту (імпорту) в країни (з країн) СНД, тому наявні дані дозволяють дійти висновку про те, що лівая частка вітчизняного експорту припадає на країни ЄС. Також варто зазначити, що країни Азії посідають третину (33%) у структурі українського експорту.

Загальний висновок з проведеного аналізу вказує на те, що значне зростання частки ЄС у структурі експорту України не дозволило за 6 останніх років (2014–2019 рр.) досягти обсягу експорту на рівні 2013 р. Окрім того, вага регіону Азії у структурі українського експорту посідає важливе місце (33%) і є сумірною з питомою вагою ЄС (41%) – таким чином, оптимістичні висновки щодо значних економічних вигод для вітчизняного експорту від зростання в ньому частки ЄС є передчасними.

Таблиця 3

Динаміка географічної структури імпорту товарами у 2007–2019 рр., млн дол. США

Рік	Усього	Азія	СНД	ЄС
2007	60618,0	9042,2	25469,3	22274,5
2008	85535,3	15497,7	33377,8	28928,6
2009	45433,1	6538,6	19692,6	15438,5
2010	60742,2	10023,3	26697,4	19151,4
2011	82608,2	13279,9	37212,4	25805,8
2012	84717,6	17140,5	34497,2	26237,2
2013	76986,8	15237,3	27941,6	27046,5
2014	54428,7	10848,3	17276,9	21069,1
2015	37516,4	7235,8	10485,5	15330,2
2016	39249,8	8920,5	8565,4	17140,8
2017	49607,2	10679,4	11477,9	20799,4
2018	57187,6	13617,3	13209,1	23216,5
2019	60800,2	17394,5	н/д	25012,2

Джерело: складено за [2].

Аналіз динаміки географічної структури імпорту (див. табл. 3) вказує на те, що рівень обсягу вітчизняного імпорту у 2019 р. не досяг рівня 2013 р. – розрив складає 16,2 млрд дол. США, або 22%.

Таблиця 4

Питома вага регіонів світу у структурі імпорту України у 2007–2019 рр., %

Рік	Азія	СНД	ЄС
2007	15	42	37
2008	18	39	34
2009	14	43	34
2010	17	44	32
2011	16	45	31
2012	20	41	31
2013	20	36	35
2014	20	32	39
2015	19	28	41
2016	23	22	44
2017	22	23	42
2018	24	23	41
2019	29		41

Джерело: розраховано авторами.

Аналіз динаміки структури імпорту України (див. табл. 4) вказує на стабільну динаміку імпорту товарів з ЄС протягом 2014–2019 рр. на рівні 39–44%, у 2018–2019 рр. він складав 41%. Протягом 2014–2019 рр. відбулася зміна динаміки структури вітчизняного імпорту з країн Азії та СНД: частка Азії зросла до 29% у 2019 р. і складала майже третину, частка СНД скорочувалася протягом 2014–2018 рр., досягнувши рівня 23% у 2018 р.

Обговорення проблеми наявності вигод від європейського курсу розвитку України можна продовжити, досліджуючи поточну товарну структуру експорту та імпорту. У рамках даної статті автори обмежаться декількома висновками.

Аналіз даних Державної служби статистики України за січень – липень 2020 р. вказує на те, що у структурі українського експорту лідерами є такі групи товарів, як зернові культури (18,6%) і чорні метали (17%), що свідчить про сировинну спрямованість вітчизняного експорту.

Аналіз даних за січень – липень 2020 р. також вказує на значну частку Росії та Білорусі в

експорту та імпорту України. Так, ринок РФ займає таку частку в експорті вітчизняних товарів: ядерні реактори, котли, машини – 26%, залізничні локомотиви – 29,5%, неорганічна хімія – 75,6%. Ринок Білорусі складає 33,5% експорту вітчизняних залізничних локомотивів.

В імпорті паливних матеріалів, нафти та продуктів її перегонки частка РФ складає 36,3%, Білорусі – 16%, разом – майже 50%.

Можна дійти висновку про те, що економічна співпраця з найближчими сусідами України в регіоні СНД має суттєвий вплив на зовнішньоекономічну діяльність. Зазначений суттєвий вплив не можна ігнорувати, керуючись прагматичними, економічними інтересами України.

При дослідженні євроінтеграційних прагнень України також необхідно взяти до уваги потенційний централізований директивизм керівних інституцій ЄС стосовно нашої країни в процесі євроінтеграції – яскравим прикладом може служити ситуація із законодавчою ініціативою щодо локалізації вітчизняного виробництва [5]. Дана ініціатива потребує аналізу, розрахунків і економічного обґрунтування, проте реакція ЄС у формі різкої критики вказує на тиск з боку Європи на українську владу при її спробі розробити заходи з підтримки вітчизняного машинобудування.

Найвищий рівень інтеграції України до ЄС на даний момент – це Глибока та Всеосяжна Зона вільної торгівлі (ГВЗВТ) України та Європейського Союзу, в основі функціонування якої лежить угода про Асоціацію між Україною та ЄС, яка розрахована на період 10 років (2014–2024 рр.) [6]. Результати аналізу державної політики щодо прогресу виконання даної Угоди вказують на те, що загальний рівень її виконання складає 43%. Якщо розглядати прогрес виконання Угоди про Асоціацію в розрізі напрямів співробітництва, то станом на 01.1.2020 р. найбільший прогрес досягнуто в таких сферах, як «Політичний діалог, національна безпека та оборона» – 86%, «Юстиція, свобода, безпека, права людини» – 82%, «Державні закупівлі» – 80%, «Технічні бар'єри у торгівлі» – 79%, «Підприємництво» – 76%. Найменший прогрес досягнуто у сфері «Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги» – 19%, «Фінансовий сектор» – 22%, «Енергетика» – 29%. Інституційно, в рамках запланованих заходів на 2014–2024 рр., Угода про Асоціацію виконана Кабінетом Міні-

стрів України на 46%, Верховною Радою – на 34%, іншими органами влади – на 25% [7, с. 11].

Поточний прогрес виконання Угоди про Асоціацію у 2019 р. склав 37%. Кабінет Міністрів України виконав 53%, Верховна Рада України – 12%, інші органи влади – 21% запланованих завдань [7, с. 9]. Іншими словами, прогрес виконання Угоди про Асоціацію знаходиться на низькому рівні, незважаючи на визначення євроінтеграції як стратегічного напрямку розвитку нашої держави.

Серед ключових проблем євроінтеграції України варто відмітити корупцію, яка є складним феноменом і предметом окремих досліджень. Так, аналіз взаємозв'язку між показниками інституціонального середовища та подушним ВВП України та країн ЄС, які в минулому належали до соціалістичного табору (Литва, Латвія, Чеська Республіка, Румунія, Польща, Болгарія), підтвердив позитивну кореляцію [11, р. 211–213]. Разом із тим, проблема корупції є актуальною і для країн ЄС – як для ряду країн-членів, так і Об'єднаної Європи в цілому, цей феномен завдає значних соціально-економічних збитків. Ситуація ускладнюється відмовою Європейської Комісії від регулярної публікації антикорупційних звітів [12, с. 205].

Важливою проблемою євроінтеграційного курсу є уявлення про ЄС (або «Європу» в широкому розумінні) як беззаперечний взірць для слідкування. Формат даної наукової статті не дозволяє комплексно дослідити рівень життя населення європейських країн, тому автори оглядово зупиняться на двох важливих і характерних показниках рівня життя населення країн Європи – частка домогосподарств, які ледве зводять кінці з кінцями, і які мають незадовільні житлові умови (табл. 5, табл. 6).

Дані табл. 5, табл. 6 містять інформацію про частку опитаних європейських домогосподарств з дуже низьким рівнем матеріального забезпечення та незадовільними житловими умовами, значення яких суттєво перевищує середній рівень по ЄС. Результати аналізу дозволяють стверджувати, що в цілому рівень матеріального забезпечення в європейських країнах протягом аналізованого періоду покращився, проте для ряду країн досліджувані аспекти залишаються проблемою (Болгарія, Греція, Хорватія, Кіпр, Португалія, Румунія – рівень матеріального забезпечення; Кіпр, Латвія, Угорщина, Португалія, Словенія – житлові умови).

Таблиця 5

Частка опитаних європейських домогосподарств, які ледве зводять кінці з кінцями, %

Країна	Рік						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Болгарія	32,9	31,7	30,6	28,9	28,0	26,5	23,7
Греція	39,6	39,5	38,2	40,6	39,9	38,2	37,7
Хорватія	26,3	25,2	22,7	20,4	15,5	14,1	12,0
Кіпр	32,1	32,1	32,0	29,4	22,2	20,7	16,9
Португалія	24,8	23,3	20,6	17,0	15,2	13,3	11,1
Румунія	23,8	21,7	20,2	18,1	14,7	13,4	12,4
Північна Македонія	33,1	33,0	29,1	30,5	29,1	29,1	–
Сербія	33,8	34,9	31,9	32,7	29,4	23,5	–
У цілому по ЄС (27 країн з 2020 р.)	12,6	11,8	10,6	9,5	7,8	7,5	6,7

Джерело: складено за [10].

Таблиця 6

Частка опитаних європейських домогосподарств, які проживають у незадовільних житлових умовах, %

Країна	Рік						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Болгарія	12,9	13,2	12,9	12,3	12,2	13,0	11,6
Данія	16,6	15,0	16,1	15,9	14,9	16,4	14,9
Греція	14,0	13,7	15,1	14,7	13,5	12,9	12,5
Іспанія	16,7	17,1	15,2	15,9	11,5	15,9	14,7
Кіпр	31,1	25,5	26,5	27,1	29,3	30,2	31,1
Італія	22,9	25,0	24,1	21,0	16,1	13,2	–
Латвія	27,7	27,5	24,4	21,9	22,8	23,5	19,3
Угорщина	26,7	26,9	25,4	26,7	24,8	22,5	22,3
Португалія	31,9	32,8	28,1	30,5	25,5	26,9	24,4
Словенія	27,0	29,9	26,9	23,8	22,0	22,7	20,6
Об'єднане Королівство	15,9	16,6	14,8	16,4	17,0	17,6	–
Ісландія	18,0	15,9	19,3	18,6	19,8	–	–
Північна Македонія	14,3	15,2	12,2	14,1	14,3	15,1	–
У цілому по ЄС (27 країн з 2020 р.)	15,6	15,6	15,3	15,2	13,1	13,6	–

Джерело: складено за [10].

Таким чином, однополярність європейської спрямованості вектора розвитку України є дискусійним питанням, до якого необхідно підходити обережно та прагматично, доходячи висновків на основі економічної доцільності. Для підтвердження даної позиції можна навести думку, висловлену у 2014 р. фахівцем у сфері зовнішніх зносин – паном Хо Сун Чьолом, Послом Республіки Корея в Україні у 2006–2008 рр. – про необхідність національно-

го діалогу всередині країни та пошуку спільного компромісу з метою досягнення національної гармонії та єдності [8]. Порівнюючи Республіку Корею й Україну, Чо Сун вказує на помилку багатьох постсоціалістичних країн (у т. ч. України) – імітацію або прийняття моделей розвитку інших країн без урахування прихованих, неявних факторів розвитку власної країни [9, с. 3–6]. Отже, в сучасному глобалізованому та багатовекторному світі необхідно розглядати різні вектори роз-

витку та взаємодії, керуючись національними економічними інтересами.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що євроінтеграція є складним, суперечливим процесом, який потребує комплексного вивчення. Одновекторність розвитку української економіки в напрямку Європи має наслідком суттєве зростання експорту нашої держави в країни ЄС, частка яких сягає 41% в структурі вітчизняного експорту товарів. Разом із тим, переорієнтація українського експорту на ринок Європейського Союзу, починаючи з 2014 р., не дозволила станом на кінець 2020 р. досягти його докризового рівня 2013 р. – зростання експорту в країни ЄС не компенсували вітчизняним експортерам втрати ринків країн США.

Важливою проблемою залишається сировинний характер українського експорту, а також залежність української економіки від імпорту паливних матеріалів, нафти і продуктів її перегонки з Російської Федерації та Білорусі, частка яких у зазначеному сегменті складає близько 50%. Якщо розглядати ці країни як умовних антагоністів європейському вектору розвитку України, виникає логічне запитання – чому за роки євроінтеграційного курсу не відбулася диверсифікація вітчизняного імпорту або модернізація економіки, яка дозволила б знизити подібну залежність від імпорту?

У рамках даного дослідження вдалося окреслити лише частину проблемних питань євроінтеграції. Подальші дослідження можна спрямувати у двох напрямках. Перший – аналіз потенційних ринків для експорту високотехнологічної вітчизняної продукції, другий – дослідження якості життя в країнах ЄС, особливо в державах, які приєдналися до ЄС протягом 2004–2013 рр. Дані дослідження дозволять глибше проаналізувати економічні перспективи євроінтеграційного курсу України, а також визначити вплив євроінтеграції на рівень економічного добробуту населення. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Громика Р. П. Сучасний стан і перспективи подальшого розвитку торговельних відносин між Україною та країнами Європейського Союзу. *Бізнес Інформ*. 2019. № 6. С. 40–46. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-6_0-pages-40_46.pdf
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-6-40-46>

2. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
3. Макогін З. Я., Атаманчук З. А. Оцінка торговельної ефективності України з країнами ЄС. *Бізнес Інформ*. 2020. № 3. С. 16–25. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-3_0-pages-16_25.pdf
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-16-25>
4. Пугачевська К. С., Рупчева А. О. Перспективи розвитку експорту України за умов євроінтеграції. *Бізнес Інформ*. 2019. № 5. С. 29–37. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-5_0-pages-29_37.pdf
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-5-29-37>
5. Скандальний закон про локалізацію не має зачепити товари з країн ЄС та СOT // *Європейська правда*. 5 серпня 2020 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/08/5/7112874/>
6. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text
7. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 рік. Результати та плани / Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України. 72 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/ar-aa-implementation-2019-4.pdf>
8. Хо Сун Чьол. Национальное единство и национальная гармония для Украины. *Мова і культура*. 2014. Вип. 17. Т. 1. С. 16–17.
9. Чо Сун. Динамика корейского экономического развития : учебное пособие / пер. с корейского Хо Сун Чьол, Д. Шосаидова. Киев : Издательский дом Дмитрия Бурого, 2012. 360 с.
10. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/home>
11. Kuklin O., Pustoviit R., Kryvoruchko M. Correlation of the institutional environment of Ukraine with economic development and European integration processes // In: *Strategies for sustainable socio-economic development and mechanisms their implementation in the global dimension* / edited by M. Bezpartochnyi. In 3 Vol. Sofia : VUZF Publishing House "St. Grigorii Bogoslov", 2019. Vol. 2. P. 194–216.
12. Pustoviit R., Kuklin O., Kryvoruchko M. An Institutional Approach to Analysis of Kleptocratic Economy in the Context of Europeanization. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5. Issue 4. P. 203–211. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-4-203-211>

REFERENCES

- Cho, Sun. *Dinamika koreyskogo ekonomicheskogo razvitiya* [Dynamics of Korean Economic Development]. Kyiv: Izdatelskiy dom Dmitriya Burago, 2012.

- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/home>
- Hromyka, R. P. "Suchasnyi stan i perspektyvy podalshoho rozvytku torhovelnykh vidnosyn mizh Ukrainoiu ta krainamy Yevropeiskoho Soiuzu" [The Current Status and Prospects for Further Development of Trade Relations between Ukraine and the Countries of the European Union]. *Biznes Inform*, no. 6 (2019):40-46. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-6_0-pages-40_46.pdf
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-6-40-46>
- Kho, Sun Chiol. "Natsionalnoye yedinstvo i natsionalna-ya harmoniya dlya Ukrainy" [National Unity and National Harmony for Ukraine]. *Mova i kultura*, vol. 1, no. 17 (2014): 16-17.
- Kuklin, O., Pustoviit, R., and Kryvoruchko, M. "Correlation of the institutional environment of Ukraine with economic development and European integration processes". In *Strategies for sustainable socio-economic development and mechanisms their implementation in the global dimension*, vol. 2, 194-216. Sofia: VUZF Publishing House "St. Grigorii Bogoslov", 2019.
- [Legal Act of Ukraine] (2014). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text
- Makohin, Z. Ya, and Atamanchuk, Z. A. "Otsinka torhovelnoi efektyvnosti Ukrainy z krainamy YeS" [Evaluating the Efficiency of Ukraine's Trade with the EU Countries]. *Biznes Inform*, no. 3 (2020): 16-25. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-3_0-pages-16_25.pdf
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-16-25>
- Puhachevska, K. S., and Rupcheva, A. O. "Perspektyvy rozvytku eksportu Ukrainy za umov yevrointehratsii" [Prospects for the Development of Ukraine's Exports in the Context of European Integration]. *Biznes Inform*, no. 5 (2019): 29-37. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-5_0-pages-29_37.pdf
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-5-29-37>
- Pustoviit, R., Kuklin, O., and Kryvoruchko, M. "An Institutional Approach to Analysis of Kleptocratic Economy in the Context of Europeanization". *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 5, no. 4 (2019): 203-211. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-4-203-211>
- "Skandalnyi zakon pro lokalizatsiiu ne maie zachepyty tovary z krain YeS ta SOT" [The Scandalous Localization Law Should not Affect Goods From the EU and the WTO]. *Yevropeiska pravda*. August 5, 2020. <https://www.euointegration.com.ua/news/2020/08/5/7112874/>
- "Zvit pro vykonannia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS za 2019 rik. Rezultaty ta plany" [Report on the Implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU for 2019. Results and Plans]. Uriadovyi ofis koordynatsii yevropeiskoi ta yevroatlantychnoi intehratsii Sekretariatu Kabinetu Ministriv Ukrainy. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/ar-aa-implementation-2019-4.pdf>